مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران
https://irje.tums.ac.ir/
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران
IrEA انجمن علمی اپیدمیولوژیست های ایران

مقاله مروری

در بزرگداشت دکتر کیومرث ناصری، از پیشکسوتان و مفاخر اپیدمیولوژی ایران

احسان مصطفوی[۱]، حسین صباغیان[۲]، پروین یاوری[۳]

۱- بخش اپیدمیولوژی و آمار زیستی، مرکز تحقیقات بیماری‌های نوپدید و بازپدید، مرکز همکار سازمان جهانی بهداشت در حوزه بیماری های منتقله از ناقلین، انستیتو پاستور ایران، تهران، ایران

۲- گروه اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

۳- گروه بهداشت و پزشکی اجتماعی، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران

DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت
۱۴۰۴/۰۲/۲۰
تاریخ پذیرش
۱۴۰۴/۰۸/۱۰
نویسنده رابط
احسان مصطفوی
ایمیل نویسنده رابط
mostafaviehsan@gmail.com
نشانی نویسنده رابط
بخش اپیدمیولوژی و آمار زیستی، مرکز تحقیقات بیماری های نوپدید و بازپدید، انستیتو پاستور ایران
واژگان کلیدی: بهداشت عمومی، اپیدمیولوژی، تاریخ پزشکی

چکیده

مقدمه و اهداف: دکتر کیومرث ناصری، دامپزشک و متخصص اپیدمیولوژی، از افراد برجسته و به نام اپیدمیولوژی و بهداشت کشور می‌باشد. در این مقاله مروری به فعالیت‌های ارزنده ایشان اشاره شده است.

روش کار: اطلاعات در مورد دکتر کیومرث ناصری و فعالیت‌های ارزشمند ایشان از منابع مختلف اعم از اسناد، مقالات و مصاحبه با افراد جمع آوری شد.

یافته‌ها: دکتر ناصری از سال ۱۳۴۹ تا ۱۳۶۸ به عنوان عضو هیات علمی اپیدمیولوژی دانشکده بهداشت دانشگاه تهران خدمت نمود. بعد از انقلاب اسلامی، دکتر ناصری در سمت‌های عضو شورای هماهنگی دانشکده بهداشت، معاون آموزشی دانشکده بهداشت، مدیر رشته بین المللی کارشناسی ارشد بهداشت عمومی در همکاری با سازمان جهانی بهداشت و مدیریت گروه بهداشت مرکز نشر دانشگاهی ادامه خدمت داد. ایشان سپس در دانشگاه‌های کالیفرنیا در لس آنجلس و دانشگاه ایالتی کالیفرنیا در نورتریج به کار پژوهش و تدریس در زمینه اپیدمیولوژی سرطان‌ها مشغول شد و در سمت اپیدمیولوژیست ارشد در واحد ثبت سرطان اداره بهداشت کالیفرنیا خدمت نمود. وی همچنین مدرس اپیدمیولوژی در دانشگاه لیورپول انگلستان بوده است. از وی کتاب‌های متعددی در حوزه اپیدمیولوژی، بهداشت عمومی و بیماری‌های مشترک انسان و دام (زئونوز) در دسترس می‌باشد.

نتیجه‌گیری: مرور خدمات ارزنده ایشان می‌تواند برای جامعه اپیدمیولوژی و بهداشتی و جوانان کشور بسیار ارزشمند باشد.

[Downloaded from irje.tums.ac.ir on 2026-05-11]

[DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232]

تحصیلات

دکتر کیومرث ناصری در ۲۲ آبان ۱۳۲۲ در تهران به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی را در دبستان کمال‌الملک و دبیرستان رهنما به پایان رساند و در سال ۱۳۴۵ از دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران فارغ التحصیل شد. پس از پایان خدمت وظیفه عمومی، در رشته بهداشت عمومی در دانشکده بهداشت دانشگاه تهران ثبت نام کرد و در سال ۱۳۴۸ موفق به گذراندن دوره عالی بهداشت عمومی[1] گردید. پس از یک سال دستیاری در گروه بهداشت محیط دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی، برای ادامه تحصیلات به آمریکا مسافرت کرد و در سال ۱۳۵۰ موفق به دریافت تخصص دامپزشکی پیشگیری از دانشگاه کالیفرنیا در دیویس[2](۱)، و در سال ۱۳۵۳ موفق به دریافت دکترای اپیدمیولوژی از دانشگاه میشیگان در آن آربور[3] گردید (۲, ۳). در بازگشت به ایران، در سال ۱۳۵۳ در گروه اپیدمیولوژی و آمار دانشکده بهداشت مشغول به کار شد. در سال ۱۳۵۵ مدیریت دوره بین المللی کارشناسی ارشد بهداشت عمومی را که با کمک سازمان جهانی بهداشت در ایران اجرا می‌شد بر عهده گرفت. در سال ۱۳۵۶ با دریافت بورس از سازمان جهانی بهداشت برای تکمیل تحصیلات در رشته آموزش پزشکی به دانشگاه ایلینویز در شیکاگو رفت و در سال ۱۳۵۷ پس از دریافت درجه کارشناسی ارشد آموزش پزشکی[4] به ایران بازگشت (۴). هدف این دوره تحصیلی فراگیری چگونگی کمک به انتقال روش‌های آموزش از قالب تکیه بر "سخنرانی استاد" به قالب تکیه بر "یادگیری دانشجو" بود. دکتر ناصری در سال ۱۳۶۷ به آمریکا مهاجرت و در دانشگاه‌های کالیفرنیا در لس آنجلس[5] و دانشگاه ایالتی کالیفرنیا در نورتریج[6] به کار پژوهش و تدریس در زمینه اپیدمیولوژی سرطان‌ها مشغول شد. در سال ۱۹۹۵ در سمت اپیدمیولوژیست ارشد در واحد ثبت سرطان اداره بهداشت کالیفرنیا خدمت کرد و به تدریس اپیدمیولوژی از راه دور در دانشگاه لیورپول[7] انگلستان پرداخت (تصویر ۱).

سابقه کار

دکتر ناصری از سال ۱۳۵۳ تا ۱۳۶۸ به عنوان عضو هیات علمی اپیدمیولوژی دانشکده بهداشت دانشگاه تهران خدمت نمود. وی در این مدت مسئولیت‌های مختلفی داشت که به اهم آنها در زیر اشاره شده است:

مدیر رشته بین المللی کارشناسی ارشد بهداشت عمومی در همکاری با سازمان جهانی بهداشت (۱۳۵۶-۱۳۵۴). هدف این برنامه که توسط دانشگاه تهران اجرا شد، افزایش آگاهی علمی و همه گیرشناختی (اپیدمیولوژیک) مدیران بهداشتی کشورهای آلوده با بیماری مالاریا بود که به علت موفقیت نسبی در کاهش موارد بیماری توجه به مبارزه با آن را از اولویت خارج کرده بودند و در نتیجه بیماری در حال گسترش مجدد قرار گرفته بود. در این دوره بیست نفر از معاونین و مدیران ارشد بهداشتی از کشورهای اردن، استرالیا، اندونزی، ایران، بنگلادش، پاکستان، سودان، سومالی، مصر، نپال، هندوستان، و یمن شرکت داشتند. این دوره به مدت ۱۶ ماه به زبان انگلیسی از شهریور ۱۳۵۴ در تهران همراه با کارآموزی در ایستگاه‌های تحقیقاتی دانشکده بهداشت با موفقیت اجرا شد (تصویر ۲). دوره دوم این برنامه از مهرماه ۱۳۵۶ شروع شد که به‌صورت نیمه تمام خاتمه یافت.

[1] - Master of Public Health (MPH)
[2] - Master of Preventive Veterinary Medicine (MPVM), University of California Davis
[3] - Doctor of Philosophy (PhD), University of Michigan, Ann Arbor
[4] - Master of Health Profession Education (MHPEd), University of Illinois, Chicago

[5] - UCLA
[6] - CSUN
[7] - Liverpool University

[Downloaded from irje.tums.ac.ir on 2026-05-11]

[DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232]

تصویر ۱- دکتر کیومرث ناصری در گذر زمان

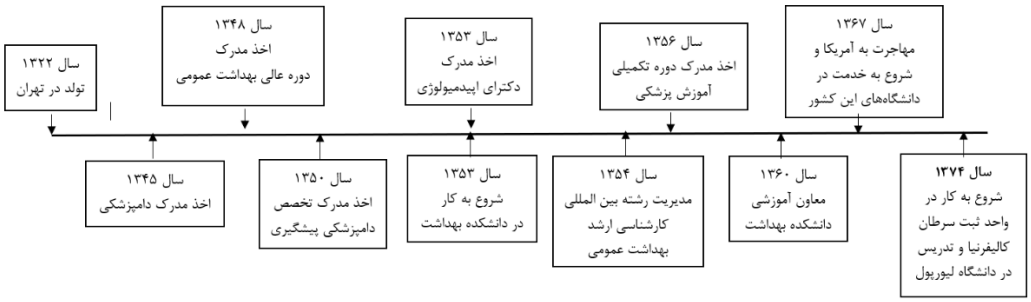

نمودار شماره ۱- گاه‌شمار رویدادهای مهم زندگی دکتر کیومرث ناصری

تصویر ۲- دانشجویان دوره بین المللی کارشناسی ارشد بهداشت عمومی در ایران، ۱۳۵۴. ردیف اول از راست: دکتر ابوالحسن ندیم رئیس دانشکده بهداشت، دکتر عبدالحسین طبا مدیر منطقه مدیترانه شرقی سازمان جهانی بهداشت، دکتر هوشنگ نهاوندی رئیس دانشگاه تهران، دکتر شاهقلی وزیر بهداری

معاونت آموزشی دانشکده بهداشت (۱۳۶۶-۱۳۶۰). یکی از فعالیت‌های قابل توجه دکتر ناصری در این سمت ارزیابی محتوی آموزشی دروس و چگونگی آموزش آنها در دانشکده بهداشت دانشگاه تهران از دیدگاه دانشجویان بود که قدم قابل توجهی در جهت بهبود آموزش در دانشکده به حساب می آمد. دکتر ناصری همچنین به همراه دیگر همکاران در گروه اپیدمیولوژی پایه گذار تحول آموزش این رشته در دانشکده بهداشت بوده است.

مدیر آموزش برای برنامه گسترش ایمن سازی کشوری در دانشکده بهداشت (۱۳۶۱). در دوره های کوتاه مدت یک هفته ای برنامه گسترش ایمن سازی در کشور، که با مدیریت دکتر ناصری و همکاری زنده یاد دکتر منصور شمسا در دانشکده بهداشت آموزش اجرا شد، کارکنان

[Downloaded from irje.tums.ac.ir on 2026-05-11]

[DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232]

برنامه ایمن سازی کودکان در سطح کشور اصول مدیریت و انجام عملیات ایمن سازی را فرا گرفتند.

مدیر بخش بهداشت مرکز نشر دانشگاهی (۱۳۶۶-۱۳۶۰): ایشان در این سمت، مدیریت و نظارت بر انتخاب و انتشار کتاب های حوزه علوم بهداشتی را به عهده داشت و مجموعه واژگان بهداشت عمومی، که بوسیله انجمن بهداشت ایران منتشر شد و انتشار نسخه فارسی مجله بهداشت جهان، که اصل آن به شش زبان رسمی سازمان جهانی بهداشت (انگلیسی، فرانسه، روسی، عربی، اسپانیایی، چینی) منتشر می‌شود، از اقدامات مهم مرکز نشر دانشگاهی در زمان مسئولیت ایشان به عنوان مدیر بخش بهداشت بود.

تصویر ۳- سخنرانی در کنفرانس مشترک انجمن بهداشت ایران و انجمن بین المللی اپیدمیولوژی، اصفهان ۱۳۵۵

از دیگر فعالیت‌های ایشان می‌توان به عضویت در شورای هماهنگی (مدیریت) دانشکده بهداشت دانشگاه تهران (۱۳۵۸-۱۳۶۱)، عضویت در شورای پژوهشی دانشگاه تهران (۱۳۶۰-۱۳۵۹)، عضویت در هیئت مشورتی وزارت بهداری در زمینه برنامه گسترش ایمن سازی (۱۳۶۷-۱۳۶۲) و کارشناس و خبره سازمان جهانی بهداشت در ایران و کشورهای یمن، مصر، سودان، سوئیس، در حوزه-های مرتبط با آموزش استادان دانشکده های علوم پزشکی و بهداشتی، اندازه گیری پوشش ایمن سازی در کودکان، ثبت سرطان، پژوهش واکسن سالک (۱۳۹۴-۱۳۵۸) اشاره کرد. دکتر ناصری استاد راهنمای اولین دستیار اپیدمیولوژی در دانشکده بهداشت (زنده یاد دکتر عباس سینک) بود که کار پژوهشی خود را در زمینه تصادفات رانندگی در شهر تهران انجام داد. دکتر کوروش هلاکویی نائینی هم دیگر دستیار ایشان بود ولی به علت مسافرت دکتر ناصری به خارج از کشور، تخصص ایشان با اساتید دیگر دنبال شد. علاوه بر این، ایشان راهنمایی پایان نامه-های سه نفر از دانشجویان دوره بین المللی (دکتر گاگل داس شرستا از نپال، دکتر منوچهر محمدی و دکتر عبدالرضا عریفی از ایران) را بر عهده داشت. این پایان نامه ها به زبان انگلیسی و در قالب مورد قبول دانشگاه تهران و سازمان جهانی بهداشت تهیه شد.

ایشان همچنین همراه با دکتر حسین ملک افضلی و سایر همکاران ایشان در شروع و اجرای طرح خدمات بهداشتی اولیه حضور داشت[1] (تصویر ۴).

[1] - ناصری، کیومرث. نقدی بر تجربه‌ای ایرانی در خدمات اولیه بهداشتی. مجله نشر دانش، سال سوم، فروردین و اردیبهشت ۱۳۶۲، صفحات ۷۸ تا ۸۴.

[Downloaded from irje.tums.ac.ir on 2026-05-11]

[DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232]

تصویر ۴- اولین گردهمایی مدیران بهداشتی برای آشنائی و شروع خدمات اولیه بهداشتی در ایران، ۱۶ تا ۲۱ آذرماه سال ۱۳۶۴، صومعه سرا (ردیف جلو نشسته از راست: نفر دوم دکتر زارع، نفر ششم دکتر سالاری، نفر هفتم دکتر یوسف نژاد، نفر نهم دکتر ظافر نماینده سازمان جهانی بهداشت در ایران، نفر سیزدهم خانم میرزاده، نفر چهاردهم خانم محسنی؛ ردیف دوم ایستاده از راست: نفر دوم دکتر نیکپور، نفر سوم دکتر غفاری، نفر چهارم دکتر اسپندار، نفر پنجم دکتر ناصری، نفر ششم دکتر امینی، نفر هشتم دکتر بزرگ مقام، نفر دهم دکتر جویی، نفر یازدهم دکتر چراغچی، نفر دوازدهم دکتر حسینی، نفر هجدهم دکتر بهلولی، نفر نوزدهم دکتر ثابت سعیدی، نفر بیستم دکتر حیدر زاده، نفر بیست و دوم دکتر بابائی، نفر بیست و سوم دکتر جهرمی زاده؛ ردیف سوم از راست: نفر اول دکتر آزموده، نفر دوم دکتر ملک افضلی، نفر سوم دکتر صدری زاده، نفر چهارم مهندس سلماسی، نفر ششم دکتر خدائی، نفر هفتم آقای کیقبادی، نفر نهم دکتر پیله رودی، نفر یازدهم دکتر وکیل، نفر دوازدهم دکتر ملک فاضلی، نفر سیزدهم دکتر شادپور، نفر چهاردهم مهندس ابراهیمی، نفر پانزدهم دکتر یوسف آبادی، نفر هجدهم دکتر سالار آملی، نفر نوزدهم دکتر آسائی، نفر بیست و یکم دکتر بولهری)

دکتر ناصری در سال ۱۳۶۷ به آمریکا مهاجرت و در دانشگاه کالیفرنیا در لس آنجلس[1] به عنوان عضو هیئت علمی و پژوهشی به کار پژوهش و تدریس در زمینه اپیدمیولوژی سرطان‌ها مشغول شد و مدیر علمی ثبت سرطان بیمارستان دانشگاه کالیفرنیا بود (۱۹۸۹-۱۹۹۴). ایشان همچنین در سال‌های ۱۹۸۹-۱۹۹۱ استاد اپیدمیولوژی دانشگاه ایالتی کالیفرنیا، نورتریج[2] لس آنجلس بود. ایشان همچنین در سال‌های ۲۰۰۸-۱۹۹۵ در سمت اپیدمیولوژیست ارشد در واحد ثبت سرطان موسسه بهداشت کالیفرنیا خدمت کرد و در سال‌های ۲۰۰۸-۲۰۰۰ به عنوان عضو هیئت علمی آموزشی دانشگاه لیورپول[3] انگلستان به تدریس اپیدمیولوژی از راه دور در این دانشگاه مشغول بود.

[1] - UCLA
[2] - CSUN
[3] - Liverpool University

[Downloaded from irje.tums.ac.ir on 2026-05-11]
[DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232]

تصویر ۵- سخنرانی در زمینه جنبه های گسترده دانش همه‌گیری شناسی در دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران ۱۳۹۰

مقالات و کتب علمی

ایشان در طول دوره خدمت خود عضو هیئت تحریریه مجلات علمی مختلفی نظیر مجله بیماری‌های مشترک انسان و دام (تایوان)[1]، مجله بهداشت جهان، مجله انجمن بهداشت ایران، مجله انجمن علمی اپیدمیولوژیست‌های ایران، مجله شناخت خودکشی[2] (سوئد)، و مجله گزارش بیماری‌های عفونی[3] (آمریکا) بوده است.

همچنین کتب علمی زیر در زمینه اپیدمیولوژی و بهداشت عمومی توسط ایشان تالیف و یا ترجمه شده است:

۱. دامپزشکی در خدمت بهداشت یا دامپزشکی بهداشت. همراه با دکتر حسین صباغیان. ارائه در ششمین کنگره ملی دامپزشکان ایران در سال ۱۳۵۴. مجله جامعه دامپزشکان ایران. سال ۵، شماره های ۶ و ۷، ۱۳۵۵

۲. اصول روش‌های اپیدمیولوژیک، دانشگاه تهران، ۱۳۶۳

۳. اصول اپیدمیولوژی (همراه با دکتر حسین ملک افضلی)، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۳ (کتاب برگزیده سال)

۴. راهنمای آموزش برای تربیت بهداشت‌کاران (همراه با دکتر فریدون ارفع)، چاپ اول مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۴، ویراست دوم ۱۳۶۴.

۵. سرطان در ایران، فصلی در کتاب انتشار جهانی سرطان با همکاری زنده یادان دکتر ابوالحسن ندیم و دکتر پرویز قدیریان به ویراستاری ملوین هوو ۱۹۸۶ (۵).

۶. همکاری با انجمن بین المللی اپیدمیولوژی در تدوین هفت ویرایش انگلیسی فرهنگ اپیدمیولوژی (۲۰۲۴-۱۹۸۰)

۷. فرهنگ اپیدمیولوژی، دانشگاه تهران، ۱۳۶۷

۸. اپیدمیولوژی نوین (همراه با دکتر فیروز آزردگان)، دانشگاه علوم پزشکی تهران، ۱۳۶۷

۹. سرطان دهانه رحم در کالیفرنیا، موسسه بهداشت کالیفرنیا، ۲۰۰۶ (۶).

۱۰. سرطان در کتاب: شناخت رفتاری مهاجران عرب در آمریکا، ۲۰۱۳ (۷).

۱۱. فرهنگ جامع همه‌گیرشناسی، انتشارات گپ، ۱۳۹۰ (کتاب برگزیده سال)

۱۲. همه‌گیرشناسی کاربردی (همراه با دکتر حسین ملک افضلی) ۱۳۹۲

۱۳. صحیه کل مملکتی، انتشارات گپ، ۱۳۹۳

۱۴. همکاری در تدوین کتاب مرجع اپیدمیولوژی بیماری‌های شایع در ایران، انتشارات انجمن علمی اپیدمیولوژیست‌های ایران، ۱۳۹۳

۱۵. همکاری در ویراست دوم کتاب مرجع اپیدمیولوژی بیماری‌های شایع در ایران، انتشارات انجمن علمی اپیدمیولوژیست‌های ایران، ۱۴۰۰

۱۶. همه‌گیرشناسی: واکاوی رویدادهای همگانی، انتشارات گپ ۱۳۹۷. این کتاب اولین کتاب همه گیرشناسی فارسی است که با استفاده از اطلاعات ایران و منابع ایرانی در زمینه آموزش همه‌گیرشناسی تالیف و منتشر شده است.

۱۷. مقدمه‌ای بر همه‌گیری به زبان انگلیسی[4]، آمریکا، ۲۰۲۲

۱۸. همه‌گیری. انتشارات رویان پژوه، ۱۴۰۴. در این کتاب مبانی اصلی ایجاد همه‌گیری و روش‌های مبارزه با آن به زبان ساده برای جامعه بیان شده است.

[1] - The International Journal of Zoonoses
[2] - Suicidology Online
[3] - Journal of Infectious Diseases
[4] - Epidemic: An introduction

[Downloaded from irje.tums.ac.ir on 2026-05-11]
[DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232]

تصویر ۶- تصویر کتب منتشر شده دکتر کیومرث ناصری در طول سال ها

علاوه بر این بیش از ۵۰ گزارش از پژوهش های علمی ایشان در مجلات معتبر علمی منتشر شده است. بعضی پژوهش‌های قابل توجه، که غالبا با کمک همکاران و دانشجویان در قالب طرح‌های پژوهشی و تهیه پایان نامه انجام گرفت عبارتند از:

۱. بررسی همه‌گیری هیجان زدگی در مدارس دخترانه کرمان، ۱۳۶۵ (۸).
۲. اپیدمیولوژی بیماری جذام در ایران، ۱۳۵۵ (۹).
۳. بررسی تصادفات رانندگی در شهر تهران ۱۳۵۶. این بررسی که برای اولین بار در ایران انجام گرفت پایه گذار

[Downloaded from irje.tums.ac.ir on 2026-05-11]
[DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232]

نظام گزارش آماری در اداره راهنمائی و رانندگی ایران شد (۱۰-۱۲).

۴. نگرشی جدید بر پیشگیری. در این مقاله که در سال ۱۳۵۸ در مجله بین المللی اپیدمیولوژی منتشر شد، در یک گستره چهار سطحی از پیشگیری بنیادی تا درمان آرام بخش طبقه بندی شد که در سال‌های اخیر با کمی گسترش در کتب اپیدمیولوژی گنجانده شده است (۱۳, ۱۴).

۵. بررسی سطح پوشش ایمنی کودکان در ایران ۱۳۶۵. در این زمینه چند مقاله منتشر شد که هدف آن تعیین درجه پوشش ایمن سازی کودکان در کشور و بررسی چگونگی ارائه خدمات ایمن سازی در کودکان بود (۱۵).

۶. پژوهش در زمینه فراوانی بیماری‌های سرطانی در مهاجران خاورمیانه در کالیفرنیا ۲۰۰۵. برای انجام این پژوهش در ابتدا یک الگوریتم اختصاصی برای شناخت مهاجران خاورمیانه و شمال آفریقا بر اساس نام تهیه شد تا بتوان این افراد را در داده‌های ثبت سرطان کالیفرنیا شناسائی کرد. چند مقاله قابل توجه در این زمینه منتشر شد و این الگوریتم در حال حاضر در ثبت سرطان کالیفرنیا مورد استفاده جاری قرار دارد (۲۲-۱۶).

۷. پژوهش جمعیت شناختی ایرانیان مقیم کالیفرنیا ۲۰۱۰. گزارشی در مورد تعداد، ساختار اقتصادی و اجتماعی، روند زمانی و چگونگی انتشار مهاجران ایرانی در آمریکا در قرن بیستم (۲۳).

۸. نگاهی بر چگونگی آموزش همه‌گیرشناسی (اپیدمیولوژی) در ایران و جهان. در این زمینه دو مقاله با عناوین همه-گیرشناسی چیست و همه‌گیرشناس کیست؟ (۲۴)؛ و نگرشی بر آموزش همه‌گیرشناسی در ایران (۲۵) منتشر شده است. هدف این کوشش آشنائی با مبانی آموزشی این دانش و پیشنهاد این تفکر بود که همه‌گیرشناسی که از بستر بیماری‌های واگیر و بهداشت شروع شد، می‌تواند در سایر زمینه‌های اتفاقات جمعیتی مانند مهاجرت، نوع پوشش، و فساد اداری هم که لزوماً مرتبط با بهداشت نیستند نیز مورد استفاده باشد.

۹. پژوهش در زمینه تلفات همه‌گیری کرونا در ایران ۲۰۲۴-۲۰۲۳. بررسی آماری و گزارش موارد مرگ اضافه و سال-های زندگی از دست رفته در همه گیری بیماری کرونا در ایران (۲۶, ۲۷).

علاوه بر این مقالات متعدد دیگری در حوزه بیماری‌های واگیر (۳۰-۲۸)، آمار و اپیدمیولوژی (۳۳-۳۱)، بهداشت و پیشگیری از بیماری ها (۳۸-۳۴) از ایشان منتشر شده و در دسترس می باشد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از جناب آقای دکتر مسعود یونسیان، استاد اپیدمیولوژی دانشگاه علوم پزشکی تهران که در ارائه قسمتی از داده های این مقاله مشارکت داشتند تشکر می‌نمایند.

References

1. Nasseri K. The Prevalence of Clostridium Perfringens Type A in the Chicken Livers in Davis, California: University of California, Davis; 1971.

2. Nasseri K. Immunofluorescent Studies Of Mycobacterial Infections: University of Michigan; 1974.

3. Nasseri K, Eveland W. Specific detection of mycobacteria by the immunofluorescent technique. International journal of zoonoses. 1977;4(1):31–7.

4. Nasseri K. Characteristics of the Public Health Specialty as Identified by Medical Specialty Preference Inventory: University of Illinois; 1978.

5. Nadim AN, K .
Ghadirian, P. Geographical distribution of cancer in Iran. In: Geocan. Geographia Medica1982. 577–85 p.

6. Nasseri K, Cress RD, Leiserowitz G. Cervical cancer in California. 2006.

7. Schwartz K, Nasseri K, Shehada E. Cancer: Cross-Roads of Ethnicity and Environment. Biopsychosocial Perspectives on Arab Americans: Culture, Development, and Health. 2014:347–68.

8. Nasseri KZ, M. An outbreak of psychogenic disorder in young adults. Iranian Journal of Environmental Studies. 1986;13:113–25.

9. Nasseri K, Ko Y. Epidemiology of leprosy in Iran. International Journal of Leprosy and Other Mycobacterial Diseases: Official Organ of the International Leprosy Association. 1977;45(4):355–9.

10. Nasseri K, Sing A, Azordegen F, Nadim A. Epidemiology of traffic accidents in Tehran III-Host: The Injured and Dead. Iranian Journal of Public Health. 1977;6(4):120–9.

11. Nasseri K, Sing A, Azordegan F, Nadim A. Epidemiology of traffic accidents in Tehran 1.EventV: The Accidents. Iranian Journal of Public Health. 1977;6(4):107–14.

12. Nasseri K, Sing A, Azordegan F, Nadim A. Epidemiology of traffic accidents in Tehran II. Agent: The Faulty Drivers. Iranian Journal of Public Health. 1977;6(4):115–9.

[Downloaded from irje.tums.ac.ir on 2026-05-11]

[DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232]

13. Nasseri K. Letters to the Editor. International Journal of Epidemiology. 1979;8(4):389–90.

14. Nasseri K, Paul K. Mills (2023) Prevention in Public Health: A New Look. Adv Prev Med Health Care.6:1040.

15. Nasseri K, Rezaii P, Nadim A. Assessment of immunization coverage in Iran. Iranian Journal of Public Health. 1985;14(1-4):23–32.

16. Nasseri K, Mills PK, Allan M. Cancer incidence in the Middle Eastern population of California, 1988–2004. Asian Pacific journal of cancer prevention: APJCP. 2007;8(3):405-11.

17. Nasseri K. Construction and validation of a list of common Middle Eastern surnames for epidemiological research. Cancer Detection and Prevention. 2007;31(5):424–9.

18. Joslyn SA, Foote ML, Nasseri K, Coughlin SS, Howe HL. Racial and ethnic disparities in breast cancer rates by age: NAACCR Breast Cancer Project. Breast Cancer Research and Treatment. 2005;92:97–105.

19. Nasseri K, Mills PK, Mirshahidi HR, Moulton LH. Suicide in cancer patients in California, 1997–2006. Archives of Suicide Research. 2012;16(4):324–33.

20. Nasseri K. Breast cancer in the Middle Eastern population of California, 1988–2004. The Breast Journal. 2009;15(2):182–8.

21. Nasseri K. Thyroid cancer in the Middle Eastern population of California. Cancer Causes & Control. 2008;19:1183–91.

22. Nasseri K, Mills JR. Epidemiology of primary brain tumors in the Middle Eastern population in California, USA 2001–2005. Cancer detection and prevention. 2009;32(5-6):363–71.

23. Nasseri K, Moulton LH. Patterns of death in the first and second generation immigrants from selected Middle Eastern countries in California. Journal of Immigrant and Minority Health. 2011;13:361–70.

24. Nasseri K. What is epidemiology and who is an epidemiologist?. Journal of Culture and Health Promotion. 2010 3(4):928–32.

25. Nasseri K. An Overview of Epidemiology Education in Iran. Iranian Journal of Epidemiology. 2022;18(2):170–6.

26. Nasseri K. Observations of the Years of Life Lost During COVID-19 Pandemic in Iran. Iranian Journal of Epidemiology. 2024;20(1):15–23.

27. Nasseri K. Analysis of Excess Death During the Covid-19 Pandemic in Iran. Iran J Cult Health Promot 2021, 5(3): 344-349.

28. Nasseri K. An outbreak of infectious hepatitis in a private school. Iranian Journal of Public Health. 1977;6(2):39–45.

29. Noazin S, Modabber F, Khamesipour A, Smith PG, Moulton LH, Nasseri K, et al. First generation leishmaniasis vaccines: a review of field efficacy trials. Vaccine. 2008;26(52):6759–67.

30. Noazin S, Khamesipour A, Moulton LH, Tanner M, Nasseri K, Modabber F, et al. Efficacy of killed whole-parasite vaccines in the prevention of leishmaniasis—A meta-analysis. Vaccine. 2009;27(35):4747–53.

31. Nasseri K. A comparison of medical care facilities and various health statistics under private and public sectors. Iranian Journal of Public Health. 1975;4(2):40–5.

32. Nasseri K. What is epidemiology? International journal of epidemiology. 1973;2(1):123.

33. Nasseri K. Making epidemiology matter even more! International Journal of Epidemiology. 2018;47(1):349–50.

34. Nasseri K. Disease prevention. International Journal of Epidemiology. 1979;8(4):389–90.

35. Gilmour J, Translated by Nasseri K. . Report on Health Conditions in Iran. United Nations Journal of Health. 1975:33.

36. Lozano R, Naghavi M, Foreman K, Lim S, Shibuya K, Aboyans V, et al. Global and regional mortality from 235 causes of death for 20 age groups in 1990 and 2010: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2010. The lancet. 2012;380(9859):2095–128.

37. Nasseri K, Latifi M, Azordegan F, Shafii F, All-E-Agha R. Determinants of partial participation in the immunization programmes in Iran. Social Science & Medicine. 1990;30(3):379–83.

38. Nasseri K, Malekafzali H, Semsar-yazdi M, Parvaz P. Mass vaccintion in rural area of iran: a seroevaluation. Iranian Journal of Public Health. 1983;12(1-4):1–8.

[Downloaded from irje.tums.ac.ir on 2026-05-11]

[DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232]

Tehran University of Medical Sciences

Iranian Journal of Epidemiology

https://irje.tums.ac.ir/

IrEA Iranian Epidemiological Association

Review Article

In Honor of Dr. Kiumarss Nasseri, One of the Pioneers and Honorees of Iranian Epidemiology

Ehsan Mostafavi[1], Hossein Sabbaghian[2], Parvin Yavari[3]

1- Department of Epidemiology and Biostatistics, Research Center for Emerging and Reemerging Infectious Diseases, WHO Collaborating Center for Vector-Borne Diseases, Pasteur Institute of Iran, Tehran, Iran
2- Department of Epidemiology and Biostatistics, School of Public Health, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
3- Department of Health and Community Medicine, Research Center for Social Determinants of Health, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran

DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232

Article Information

Received
10 May 2025

Accepted
01 November 2025

Corresponding author
Ehsan Mostafavi

Corresponding author E-mail
mostafaviehsan@gmail.com

Keywords:
Public health, Epidemiology, Medical history

Abstract

Background and Objectives: Dr. Kiumarss Nasseri, a veterinarian and epidemiologist, is one of the prominent figures in epidemiology and public health in Iran. This paper reviews his invaluable contributions and professional legacy in these fields.

Methods: Information about Dr. Kiumarss Nasseri and his valuable activities was collected from various sources, including documents, articles, and interviews with individuals.

Results: From 1970 to 1989, Dr. Nasseri served as a faculty member in the Department of Epidemiology at the School of Public Health, University of Tehran. Following the Islamic Revolution, he held several key academic and administrative positions, including membership in the Coordinating Council of the School of Public Health, Deputy for Education at the School of Public Health, Director of the International MPH course in collaboration with the World Health Organization, and Head of the Health Group at Iran University Press. He continued his academic and research activities in cancer epidemiology at the University of California, Los Angeles (UCLA), California State University, Northridge (CSUN), and as a lecturer in epidemiology at the University of Liverpool in England. Professionally, he served as a senior epidemiologist with the California Cancer Registry at the California Department of Public Health. He has authored numerous books in the fields of epidemiology, public health, and zoonoses.

Conclusion: Reviewing Dr. Nasseri's distinguished career and contributions can provide valuable insight and inspiration for scholars and future students in epidemiology and public health in Iran.

Copyright © 2026 The Authors. Published by Tehran University of Medical Sciences.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International license (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

[Downloaded from irje.tums.ac.ir on 2026-05-11]

[DOI: 10.18502/ijre.v21i4.21232]